



# Factsheet Webinar Agrarisch Erfgoed

## Aanleiding

In het kader van de Uitvoering Aanpak Piekbelasting van het Ministerie van LNV zijn sinds juni 2023 zaakbegeleiders door het gehele land in gesprek met agrarisch ondernemers over hun toekomst en de regelingen die beschikbaar zijn zoals de Lbv en de Lbv-plus. Agrarisch erfgoed kan ook onderdeel zijn van deze gesprekken. Bijvoorbeeld bij bedrijven waarvan het erf en de gebouwen monumentale waarden hebben. Dat kunnen rijksmonumenten zijn, maar ook gemeentelijke monumenten en/of beschermd groen erfgoed.

Speciaal voor de zaakbegeleiders heeft het ministerie van LNV gevraagd aan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed een webinar te organiseren over de omgang met en kansen van agrarisch erfgoed. Het webinar wil naast informeren vooral inspireren. Deze factsheet is speciaal ontwikkeld voor deze webinar en vormt de leidraad.

## Agrarisch erfgoed

Agrarisch erfgoed is bepalend voor ons cultuurlandschap. Het gaat om gebouwd erfgoed (de kenmerkende boerderijen, de hooibergen, de schuren en de bakhuisjes) én over cultuurlandschap. Dat vertelt ook een belangrijk deel van het verhaal van onze geschiedenis. De ontwikkeling van het landschap verschilt sterk per regio. Aan deze afwisseling ontleen streken mede hun identiteit. Agrariërs zijn vaak de hoeders van dit landschap.

Behoud en versterking van streekeigen structuren en elementen draagt bij aan ruimtelijke kwaliteit, regionale identiteit en voorkomt vervlakking van het landschap. Bij ruimtelijke ontwikkelingen is het van belang om in detail te kijken hoe het

landschap is gevormd en wat gebiedseigen karakteristieken zijn.

In het Nederlandse landschap staan boerderijen in kenmerkende patronen. Zo staan boerderijen in het laagveengebied op de kop van een smalle kavel met smalle sloten, in de vorm van een (historisch) lint. Op de zandgronden zijn de kavels vaak blokvormig en onregelmatig, waarbij de perceelsgrens van oudsher bestond uit een aarden wal met hakhout. De gebouwen zijn meer over het erf verspreid. En in het rivierengebied is een duidelijk verschil tussen landbouw op de oeverwal (veelal fruitteelt) en de lage polders erachter (lange smalle kavels, gebouwen achter elkaar gesitueerd).



Hoeve Abbeweer, Baflo. Foto: Wim van der Ende



## Registers, regelingen en advies

Bij onderhoud of restauratie van een gebouw, groen of archeologisch rijksmonument kan er gebruik gemaakt worden van meerdere financiële regelingen. Ook voor herbestemming van monumenten zijn er verschillende mogelijkheden. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed geeft advies over en doet onderzoek naar herbestemming en bijvoorbeeld nieuwe

financieringsvormen en verdienmodellen. Daarnaast zijn er ook andere partijen waarbij een eigenaar terecht kan. Hieronder volgt een overzicht van de financiële regelingen en andere relevante zaken voor de eigenaar van een agrarisch rijksmonument.

### 1 Monumentenregisters raadplegen

- Hoe weet ik of een boerderij beschermd is?
  - Voor Rijksmonumenten: zie stap 2.
  - Provincie Noord-Holland en Drenthe hebben ook een provinciale monumentenlijst.
  - Voor gemeentelijke monumenten: Een gemeente kan panden een gemeentelijke monumentenstatus geven en daar een eigen subsidiebeleid bij voeren. Informeer bij de betreffende gemeente.
  - Daarnaast kan een gemeente een lijst hebben aangelegd met beeldbepalende of karakteristieke panden. Zeker in agrarische gemeenten wordt dit regelmatig toegepast.
  - Staat de boerderij in een beschermd dorpsgezicht? Ook dan gelden specifieke eisen ten aanzien van verbouwing. (Let op: een gebouw hoeft niet beschermd te zijn om toch in een beschermd gezicht te staan. De eisen zijn dan wel lager dan in het geval van een beschermd (rijks) monument).
- Wat behoort tot het monument (woonhuis, stallen, groen)? Raadpleeg het Rijksmonumentenregister ([Rijksmonumentenregister | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)) welke delen er toe behoren.
- Let op archeologische monumenten op het terrein. Binnenkort krijgt elke eigenaar met een archeologisch monument op eigen terrein van de RCE een paspoort toegestuurd.

### 2 Overzicht subsidieregelingen voor instandhouding Rijksmonumenten

- Allereerst komen eigenaren in aanmerking voor de SIM ([Subsidieregeling Instandhouding Monumenten](#)). Let op: De regeling is niet bedoeld voor woonhuizen. Voor woonhuizen: zie stap 2.
  - 60% van de instandhoudingskosten (onderhoudsregeling), 6 jaar vooruit betaald, met een maximum van 3% van de herbouwwaarde.
  - Jaarlijks van 1 februari t/m 31 maart kan de instandhoudingssubsidie aangevraagd worden.
- Voor woonhuizen komt men in aanmerking voor de Woonhuissubsidie ([Subsidie woonhuismonumenten](#)).
  - 38% van de instandhoudingskosten (onderhoud én restauratie). Financiering vooraf nodig.
  - Jaarlijks van 1 maart t/m 30 april kan de Woonhuissubsidie aangevraagd worden.

- Specifiek voor herbestemming ([Subsidie herbestemming](#)).
  - De herbestemmingssubsidie kan worden gebruikt voor een haalbaarheidsstudie, studie naar de mogelijke nieuwe functies van het monument, de financiële haalbaarheid of een verduurzamingsonderzoek.
  - Jaarlijks van 1 oktober t/m 30 november kan de herbestemmingssubsidie worden aangevraagd.
- Het Restauratiefonds betaalt toegekende subsidies uit, geen declaraties maar jaarlijkse voorschotten (volgen uit het Uniform Subsidiekader, USK).

### 3 Overige regelingen

- Ga ook bij de eigen provincie te rade. Elke provincie heeft eigen regelingen voor restauratie van niet-woonhuizen.
- Het Boerderijfonds: Landelijk fonds stimulering herbestemming, gerund door stichtingen die zijn aangesloten bij Agrarisch Erfgoed Nederland (AEN). Voor algemene richtlijnen, beoordelingscriteria en werkwijze: [Aanvragen – Boerderijfonds](#).
- Lage rente leningen bij het Nationaal Restauratiefonds (1 á 1,5%). Eigenaar kan mogelijk kiezen voor subsidie of een laagrentende lening. Let op: voor dezelfde werkzaamheden is óf een subsidie óf een lening mogelijk.
- Ook voor niet-rijksmonumenten zijn er mogelijkheden, bijvoorbeeld: [Cultuurfonds | Restauratiefonds](#).
- Voor het verbouwen of restaureren van een gebouw rijksmonument is in veel gevallen een omgevingsvergunning nodig. Aanvragen gaan via de website van de gemeente of het Omgevingsloket Online (OLO).

### 4 Advies

- Elke provincie heeft een eigen Steunpunt Monumentenzorg. Let op: deze zijn vooral bestemd voor ondersteuning van gemeenten, en in mindere mate van eigenaren en hun adviseurs. Voor meer uitleg en een overzicht van de verschillende steunpunten, zie [netwerksteunpunten.nl](#).
- Een onafhankelijk advies van een Ervenconsulent. Het overheidsbeleid biedt ruimte voor ontwikkelingen op het erf, mits er ruimtelijke kwaliteit wordt toegevoegd aan landschap, erf en gebouwen. Het advies helpt eigenaren bij het realiseren van de vereiste kwaliteit. Contact met ervenconsulenten verloopt in de regel via Steunpunten Monumentenzorg.



## Voorbeelden herbestemmingen

Hieronder enkele inspirerende voorbeelden van herbestemmingen. Deze, en andere voorbeelden, zijn ook hier te vinden: [Projecten – Boerderijenfonds](#). Het zijn niet enkel rijksmonumenten, sommige zijn bijvoorbeeld gemeentelijk monument:

- Erve Scholten Linde, Rossum (Ov): <http://www.landgoed-lodges.nl>
- De Bolstienpleats, Aalsum (Fr): <https://www.debolstienpleats.nl/>
- Nije Hoeve, Hengelo (Ov): <https://www.denijehoeve.nl>
- Schoppe De Zelst, Vorden, (Gld): Dorpsontmoetingsplek en theehuis. Gemeentelijk monument
- Liever in Lierop (NB): <https://www.lieverinlierop.nl/>
- Hoogheem Erfgoed & Logies (Gr): <https://www.hoogheemlogies.nl/>

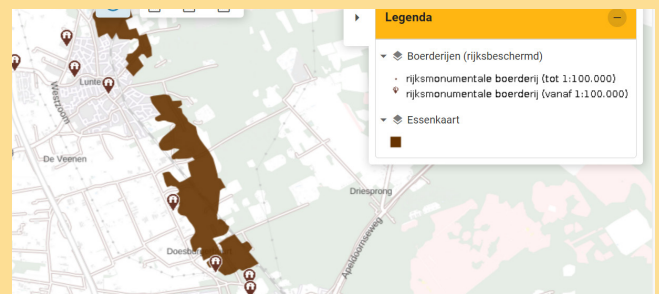
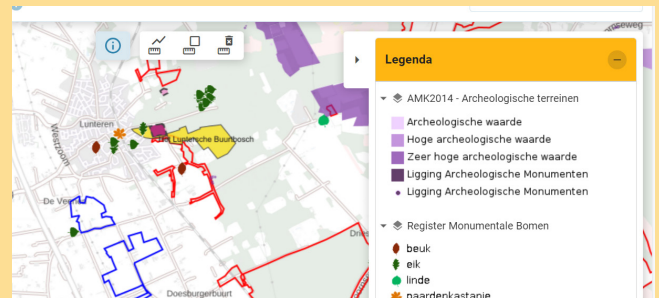
## Handige links

- Erfgoedatlas: [Erfgoedatlas | Bronnen en kaarten | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)
- Aanvullende informatie over Agrarisch Erfgoed: [Agrarisch erfgoed | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)
- Verbouwen of herbestemmen: [Verbouwen of herbestemmen van agrarisch erfgoed | Agrarisch erfgoed | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)
- Brochure met richtlijnen om agrarisch erfgoed op een zorgvuldige manier aan te passen aan de wensen van deze tijd: [Een toekomst voor boerderijen | Publicatie | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)
- Tijdlijn Nederlandse agrarische historie: [Ruimte voor agrarisch landschap en erfgoed | Publicatie | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)
- Een overzicht van integrale landschapsstudies en gebiedsbeschrijvingen, getoond op de Kaart Gebiedsbiografieën: [Kaart gebiedsbiografieën | Bronnen en kaarten | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)
- Alles over monumenten onder één dak: [Monument zoeken | Monumenten.nl](#)
- Informatie over monumenten per provincie: [Provincies | Monumenten.nl](#)
- Informatie over verplichtingen, vergunningen en wetten waar de eigenaar rekening mee moet houden: [Wetten en regels | Monumenten.nl](#)
- Informatie over omgevingsvergunning: [Omgevingsvergunning | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)
- Wegwijzer advies omgevingsvergunning voor gemeenten en omgevingsdiensten: [Wegwijzer advies omgevingsvergunning | Omgevingsvergunning | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)
- Overzicht boerderijenstichtingen: [De boerderijenstichtingen | Agrarisch Erfgoed Nederland](#)

## Erfgoedatlas

De Erfgoedatlas brengt kaartinformatie van de RCE op één plek samen. De kaart bevat lagen van beschermd en onbeschermd erfgoed op het gebied van archeologie, monumenten en landschap. Ook bevat de atlas basisinformatie die context geeft, zoals luchtfoto's, kadastrale gegevens en ruimtelijke plannen.

Hier kan op een toegankelijke wijze informatie worden opgehaald over [beschermde natuur](#), [beschermde stads- en dorpsgezichten](#), [groen erfgoed](#) en [archeologische monumenten](#). Op het gebied van agrarisch erfgoed zijn onder andere de [rijksbeschermd boerderijen](#), de [essenkaart](#) en de [ruilverkavelingskaart](#) opgenomen.



## Contactpersonen

RCE:

- InfoDesk: <https://www.cultureelerfgoed.nl/contact/contactformulier> of (033) 421 7 456. Zij kunnen uw vraag beantwoorden of verwijzen u door naar de juiste contactpersoon.

Restauratiefonds:

- Monumentencoaches bij het Restauratiefonds. Zij begeleiden eigenaren van monumentale panden voor en tijdens de restauratie op financieel en procedureel gebied: [Monumentencoaches | Restauratiefonds](#)
- Financieel accountmanagers bij het Restauratiefonds. Zij helpen ondernemers bij de financiering van restauratie, herbestemming en verduurzaming van een monument: [Accountmanagers | Restauratiefonds](#)